

אוצר "תהלות ישראל" המקוצר

מתוך דברי הגה"צ דתהלות ישראל זצוק"ל
דף המקוצר (מתוך הגליון המלא) לך לך תשפ"ד

דף השבוע המקוצר – שנה"א דף ג

"לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך"

ידוע שאחד מהעשרה נסיונות שנתנסה בהם אברהם אבינו היה הנסיון של לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך ובהמשך הפסוקים כתוב ואעשך לגוי גדול ... ואגדלה שמך והיה ברכה וגו' והיינו שהקב"ה הבטיח לאברהם אבינו שישגי את כל הברכות וכל הטובות ע"י הנסיעה הזאת.

והקושיא כאן מבוארת שלפי זה אינו מובן מה היה הנסיון בזה מאחר שהקב"ה הבטיח לו את כל הברכות האלו בעד זה שיעזוב את ארצו ומולדתו וילך לארץ הקודש.

ואפשר להסביר ענין הנסיון בדרך זו כי הנה רש"י (ד"ה ואעשך לגוי גדול) כתב שהטעם שהקב"ה הבטיח לו דווקא את שלשת הדברים האלו (עושר כבוד ובנים) הוא מכיון שעל פי הטבע הדרך ממעטת את ג' הדברים האלו, ממעטת את הפריה ורביה וממעטת את הממון וממעטת את השם והכבוד לכן הבטיח לו הקב"ה שהוא יתן לו את כל הדברים האלו ואדרבא יוסיף לו יותר, נמצא שאברהם אבינו כאשר התחיל ללכת לארץ כנען אע"פ שהיתה לו הבטחה שיקבל את כל זה אבל היה עליו קודם כל לעשות צעד כזה שעל פי הטבע הרי זה מרחיק אותו מכל אותם דברים, כי רצה הקב"ה שלא ישימ בטחונו ומחשבתו כלל על דרך הטבע אלא יאמין שהקב"ה יעניק לו את כל זה (לא בדרך הרגילה בהתלבשות הטבע והסיבות אלא בדרך סגולית) בצורה ישרה מהקב"ה ודווקא ע"י שיתרחק ויתנתק מכל הסיבות הטבעיות שאנשים בדרך כלל בוטחים בהם, ועל ידי כן יתעלה למעלה היותר גדולה.

ובאמת אברהם אבינו עבר נסיון זה גם בפועל ממש שבתחלה באמת התרחקו ממנו כל אותן הג' דברים, קודם כל היה הרעב שנעשה אז בארץ ההיא דוקא (י"ב י'), ומבואר בחז"ל שעל ידי כן אמרו אומות העולם שמפני שנתנו ליכנס לארצם אדם שאינו מאמין בעבודה זרה שלהם לכן נענשו ברעב וביזו את שמו והרי זה ההיפוך מ"ואגדלה שמך", ואח"כ כשהיה מוכרח לירד למצרים לקחו ממנו את שרי ולא היה לו ממי להוליד בנים (י"ב ט"ו), וגם בדרך נתמעט כל ממונו עד שנעשה בעל חוב ולא היה לו אפילו לשלם לאכסניא כמבואר ברש"י (י"ג ג'), ותיכף אחרי שעמד בנסיונו ולא הרהר אחר מדותיו ית' חזרו לו חלק מהדברים גם אשתו (י"ג א') וגם נתרבה ממונו מהמתנות שנתן לו פרעה כמו שכתוב (שם ב') "ואברם כבד במקנה בכסף ובזהב" וגם נתגדל שמו על ידי הנסים שנעשו לו עם שרי שנתנגע פרעה וכו' (י"ב י"ז), ובענין הבנים עברו עליו עוד הרבה שנים ועדיין לא נולדו לו וכמו שמצינו אחר כך שאמר (ט"ו ב') מה נתן לי ואנכי הולך ערירי, ובכל זה הוכיח אברהם אבינו ע"ה גודל אמונתו ובטחונו בד'.

והרי זה דומה למי שאומר לאדם תפקיר כל הרכוש שיש לך ואחר כך אני אתן לך רכוש חדש, שלא כל אדם מוכן לעשות כך ולסכן כל רכושו על מנת שאח"כ ינתן לו מחדש, אלא אם כן יש לו אמונה ובטחון חזק מאוד באדם שאומר לו כך ואפילו כשמאמין בו סוף כל סוף מצד החומר והרגשת האדם יהיה לו פחד ולכן יאמר לו תן לי מקודם את הרכוש החדש ואח"כ אזרוק את הרכוש הישן, אבל להפקיר את מה שכבר יש לו בידו על סמך הבטחה שינתן לו חדש זה קשה לטבע האדם, ואפילו אם יעשהו לא יוכל לעשותו בשמחה, וכאן היה צריך אברהם אבינו לעשותו בשמחה של מצוה במלאה ולולי זאת לא היה נחשב שעמד בנסיונו וכמו שפירש רש"י (י"ב י') שעיקר הנסיון היה שלא יהרהר אחר מדותיו ית', הרי לנו שזה היה עיקר הנסיון אם יעשנה בשמחה בלי שום הרגשת עצב והיסוס מצד חומריו וגופו.

ויש להבין שאע"פ שכל זה לא היה אמור להיות נסיון לדרגת אמונתו ובטחונו בד' של אברהם אבינו ע"ה, כי אברהם אבינו לא היה לו צורך להתעלות עבור להשלים עצמו יותר כי כבר הגיע לשיא המדרגות הרוחניות וכבר השיג לעצמו את השלימות והשלמה, אלא מכיון שהאבות הק' היו מכוונים תמיד לא רק לזכות ולהשלים את עצמם אלא מגודל אהבתם את ד' ית' רצו להעמיד את כל הכלל ישראל שתהיה אומה שלימה שיהיו כולם עבדי ד' וצדיקים שיהיו צבאות ד', ולכן היו תמיד מכוונים במעשיהם לזכות גם את כל הדורות העתידיים שיצאו מהם.

ועל כן כדי שתהיה לאברהם אבינו אפשרות להכין כח זה עבורינו שנוכל לעמוד בנסיונות שיהיו לנו בענין הבטחון בד', לכן נתן ד' ית' לאברהם את הנסיון הזה וסילק ממנו את כל מה שהוא כבר רכש לעצמו בענין זה, ועל ידי כן יצטרך עכשיו לעבוד על זה מחדש לכבוש את יצרו בזה, והעבודה הזאת תהיה מוקדשת רק עבור הדורות העתידיים ולכן גם לנו יש את הכח הזה בירושה מאברהם אבינו ע"ה.

ובמה שנתבאר לעיל ענין נסיון אברהם אבינו לוותר בשמחה על כל מה שהיה לו וכו' יש להבין שכמו כן הוא הענין הזה אצל כל אדם כאשר מזדמן לו נסיון שצריך לוותר על איזה רכוש שהיה יכול להרוויח אלא שזה כרוך בשמץ של איסור (ואע"פ שבדאי מאמין שבאמת לא יפסיד עבור זה והקב"ה ישלם לו ממקום אחר תחת מה שמוותר על הריווח הזה או שבין כך לא היה מצליח להרוויח) בכל זאת הרי הוא מחפש היתר באיזה אופן שהוא שיוכל לעשות העסק כי לא רוצה לו לוותר על זה, ואם לא ימצא לזה היתר ויהיה מוכרח לוותר, על כל פנים יצטער על זה ולא יעשנו בשמחה.

אמנם מי שיש לו אמונה ובטחון בד' כראוי יודע ומאמין שכל מה שמרויח הרי זה בא לו רק מאת ד' ואינו תלוי כלל בהשתדלות וחריצות כלל וכל מה שנגזר עליו להרוויח בודאי יגיע לו ומה שלא נגזר עליו בודאי לא יגיע אליו, וכל השתדלותו היא רק בכדי לקיים מצות השתדלות שנצטוונו מאת ד' ית' שכך הוא רצונו ית', על כן ברגע שיש בהשתדלות איזה שמץ עבירה אין עליו שום חיוב וציווי לעשות ההשתדלות הזאת ולילך ולחפש היתר, אלא עליו להבין שזה נסיון עבורו לראות אם אמונתו בד' (שהוא ית' נותן לו הכל ולא ההשתדלות) היא חזקה או חלשה.

ומי שאמונתו היא אכן חזקה כראוי בודאי לא יתבהל על ממונו ואפילו על ספק ספיקא של איסור לא יעלה בדעתו לחפש להקל בו כי מה לו להכניס עצמו לצרה הזאת הלא אם ד' ית' רוצה לתת לו יתן לו בין כך, ואדרבה ע"י שיראה ד' ית' שהוא אינו רוצה לנגוע בחשש איסור והוא מתרחק מן הכיעור ומן הדומה לו דוקא על ידי כן ימצא חן בעיני ד' ויהיה אהוב אצלו ית', וכך הוא מדרך הצדיקים תמיד כמו שכתוב בחובת הלבבות (שער התשובה פ"ה) שצדיקים מתרחקים משבעים שערי היתר בכדי שלא יכשלו בשער א' של איסור.

ועל כן יש לשים לב מאד לדבר זה בפרט בזמנים קשים כמו היום שחוסר הפרנסה הוא מהנסיונות הקשים ביותר בדורנו עד שאנשים מאבדים על ידי כן את הדעת המיושבת וישנם כאלה שהרי זה ח"ו מעבירים על דעתם לגמרי, וכך אמרו חז"ל (עירובין מ"א:) עניות מעבירה את האדם על דעתו ועל דעת קונו (ועוד אמרו (שבת ק"ז:) אדם בהול על ממונו) לכן יש לו לאדם (בפרט היום) לחזור בלבו ובפיו תמיד על יסודות האמונה והבטחון וגם יחדיר תמיד ללבו ששכרם וגודל זכותם שהאבות הקדושים הגיעו אליהם היה דוקא ע"י נסיונות

קשים הללו ושעל כן זכו להיות אהובים לד' וכנ"ל עד שיהיו שגורים בפיו "ובלבו".

יידע נאמנה שמי שדבר ד' יקר בעיניו ויראתו על פניו מלפני ד' לא ינסה לחטוף דבר שיכול לקרבו לידי מכשול ולא יתבהל מכל האושר שמציעים לו כי לבו בטוח עליו שאין אושרו תלוי אלא בד' ית' ולא בשום אדם ובשום עסק כנזכר, ועל כן יעזוב את העסק הזה בשמחה רבה על שמקיים רצון בוראו בזה וזה יהיה יקר בעיניו יותר מכל ההון המצופה על ידי העסק הזה, ובזה יגיעו מעשיו למעשה אבותינו הק'.

"מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך"

בפסוק "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך", יש לפרש את הפסוק בדרך רמז מוסר שמלמדינו כאן איך להנצל מהיצר הרע שלא להיות נלכד ברשתו ח"ו.

ונקדים מה שיש לדעת שלא רק המצוות ניתנו לנו למטרה לקרב עושיהם לד' ית' אלא כל עניני העולם הזה (אפילו המוכרחים) ניתנו לנו רק בכדי להבין מהם משל ללמוד מזה לעניני עבודת ד' ית' ועל כן צריכים ללמוד ולעשות מכל הגשמות מבוא לקרב את האדם יותר לד' ית' שזה כל מטרתנו בעולם הזה.

והנה מבואר בספרי מוסר שעיקר תפיסת היצר הרע את האדם הוא ע"י ההתעסקות בעניני העולם הזה והגשמות אע"פ שהאדם מוכרח להתעסק בהם, ועל כן מי שרוצה להתקרב באמת לעבודת ד' ורוצה להיות מוגן מלהתפס ברשת היצר הרע יש לו לעשות גם כל עניני הרשות שלו וההכרחים הגשמיים בדרך זו הנזכר שיהיו משל ומבוא להתקרב לד' ולעבודתו ית', ועל ידי כן יהיה מוגן מלפול ברשת היצר הרע ושליטתו עליו, ויש לו לאדם להרגיל עצמו לחיות עם השקפה זו תמיד שכל ענין עולם הזה הוא לא יותר ממשל ללמוד ממנו דרכי עבודת ד' ית', וכמו שכתוב (משלי ט"ז ד') "כל פֶּעַל ד' לְמַעַנְהוּ" וגו' וכן מובא במשנה (סוף מס' אבות) בזה"ל "כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו שנאמר (ישעי"מ"ג ז') "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשתיו".

י"ש לפרש שענין זה הוא מה שבא הפסוק כאן ללמד לכל אדם דעת ועצה נכונה זו, וכך התורה הק' אומרת לכל אדם מבני ישראל (לנשמתו הנקראת אברהם כדאי בזוהר הק') "לך לך מארצך" וגו' כלו' מתוך עניני ארצך אע"פ שהינך מוכרח להתעסק בהם, אמנם בכל זאת עליך לדעת ולזכור ולכוון תמיד בכל פעם ובכל עת שהנך עוסק בענינים הגשמיים שעיקר מטרתם הוא להגיע על ידם וללמוד מהם משל, "אל הארץ אשר אראך" שהיא ללכת מהם לעבודת ד' ולהתקרב על ידם אליו ית'.

היוצא מהאמור שכל אדם לפי דרגתו יש לו לעשות מכל עניניו הגשמיים משל להגיע מתוכם להמטרה האמיתית היחידה שהיא להיות עבד לד' (ולא עבד לפרעה וחילותיו שהם עניני העולם הזה) וצריך לגדול ולהתקדם תמיד יותר ויותר בענין זה.

ועל כן יתרגל האדם מתחילת גישתו לעסק גשמי להקדיש את כל העסק הגשמי שיהיה אך ורק מבוא ודרך להשיג המטרה העיקרית שהיא (כמו מטרת כל המצוות) להתקרב על ידי כן לד' ית', וכאשר יכוון כך תמיד בגשתו לכל עסק גשמי הרי זה יעשה עבורו הגנה ושמירה נגד כניסת היצר הרע דרך שם כמו שמצינו בגמ' שכל דבר חתום אסור להמזיקים לנגוע בו וכמו כן בדבר הזה לגבי המזיק היותר גדול שהוא היצר הרע וחילותיו, כי במחשבת האדם שמקדישה לעבודת ד' ית' הרי זה נותן לנפש האדם חתימה רוחנית שמונעת אותם מלהתקרב בלבו להגשמות שעוסק בהי וכמבואר.

י"ש להוסיף בפסוק זה מה שיש לפרש בו בדרך רמז מוסר איך שיש ללמוד ממנו לימוד מוסר חשוב, באותה דרך שהתחלנו לפרש דהיינו איך לקחת דוגמא מהנהגה הגשמית שמתנהג ד' ית' אתנו שבזה מראה לנו דוגמא להבין ממנה במה שנוגע לעבודת ד', איך לעשות מהשפע הגשמי שהאדם מקבל משל ומבוא להתקרב לד' ית' על ידה, והנה הדבר הראשון שהאדם מקבל בירידתו לעולם הזה הוא שניתנים לו אב ואם שהם מעניקים לו אהבה ושימת לב ונושאים אותו על כתפיהם ודואגים על כל צרכיו בעולם הזה, וכשהאדם מתבגר יותר לאט לאט נפסק כל זה עד שנפסק לגמרי והוא נעזב לעצמו וצריך לעמוד על רגליו ולדאוג בעצמו על כל צרכיו.

והנה יש להתבונן בענין זה למה עשה ד' ככה שמתחלה מקבל האדם את כל זה ואח"כ הרי זה ניטל ממנו, והיה בידו של ד' ית' לברוא את האדם באופן כזה שיוכל לדאוג לעצמו תיכף ומיד מיום שנולד כמו שאר בעלי החיים, ועל כן יש להבין שיש בזה איזה עומק שבא ללמד את האדם איזה דבר שצריך להבין ולקחת ממנו דרך להתקרב לד' ית' כנ"ל.

ואשר נוכל להשיג בזה טעם לשבח (חוץ מהטעמים הידועים ומושגים רק לד' ית' והם עמוקים מהשגת השכל האנושי) הוא בכדי להעיר ולעורר לב האדם שמתוך זה יגיע להשיג ולהכיר את בוראו ולהתקרב בלבו אליו ית', והוא אחרי שיתבונן מי הוא זה שנתן להוריו לב כזה שיאהבו את הילד שלהם באהבה גדולה בלי סוף ושימסרו כל כך נפשם עליו בלי גבול ומי לוקח את זה מהם אח"כ כשהילד מתבגר שכבר אין להם הלב הזה לתמוך בו כמו מקודם.

התשובה היא כי מאת ד' היתה זאת והם עצמם הרי הם כמו כפויים לזה מכח טבע נפשם אשר אין להם כמעט בחירה ושליטה על עצמם לשלול ולהוציא את זה מלבם, ובכל זאת עם הזמן לפי התבגרות הילד הרי זה הולך מהם, והרי זה עצמו מעיד על הנאמר שד' נתן (להם את זה) וד' לקח (מהם את זה) נמצא שבאמת מקור האהבה הזאת היא לא מהם אלא מד' ית' אלא שד' ית' משפיע ומלביש את זה דרכם שהם נעשים הצנור להעניק את זה לילדיהם, נמצא שלאמתו של דבר האדם מקבל (האהבה והמסירות והכל) רק מאת ד' ית' ולא מזולתו כלל.

ועל ידי כן יוכל להגיע להכרה שד' ית' הוא אביו ואמו האמיתית שלו, והוריו הגשמיים הם רק הלבוש החצוני שבהם מלביש ד' ית' את הענקתו והשפעתו, ועל כן יש להאדם להיות מכיר טובה לד' ית' וכל האהבה שהוא מרגיש בטבעו כלפי אביו ואמו הגשמיים יש לו להרגיש להמקור האמיתי לד' ית', ואחרי שיגיע להכרה הזאת יתקרב על ידי זה כל כך להקב"ה ויהיה קשור בלבו ובהרגשתו כמו שהיה קשור בנעוריו לאמו ואביו.

והנה דוקא מתוך המשל המוחשי הזה הנזכר (שעובר על כל אדם) מתוך זה יכול האדם בקל להשיג את הקשר הזה לד' ית' כי ילמד לקח ומשל ממה שעבר עליו עם אמו ואביו ויעביר את ההרגשה הזאת שהיתה לו עליהם אל המקור הראשון שהוא ד' ית', ועל ידי כן ימשיך ד' ית' להשפיע לו את כל מה שהעניק לו עד עתה דרך הצנור של אביו ואמו וישלחם ישר, וזה אמרו ית' לאדם "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך" כלומר מהצנור שנתתי לך תבין על ידי זה לגשת ולהתקרב להמקור כי ע"י שאתה נעשה לאט לאט מנותק מזה בזה הנני מראה לך שאני הוא המעניק והאוהב האמיתי שלך וממני הנך מקבל את הכל, וזוהי הכוונה אל הארץ אשר אראך, ע"כ.